

መባእታዊ ውጥን ንደሞክራሲያዊ ምስግጋርን መሰረታዊ ለውጥን አብ ኤርትራ

ትካል ምርምር ኤርትራውያን ንፖሊስን ስትራቴጂን አቐዲሞም
ንዝተኸየዱ መጽናዕታት ብምውካስን ምስ ዝተፈላለዩ አባላት
ፖለቲካውያንን ህዝባውያንን ማሕበራትን ሞያውያን
ኤርትራውያንን ብምትሕብባርን ዘዳለዎ መጽናዕታዊ ሰነድ

ጥሪ 2025

ትሕዝቶ

መለተዊ 2

ድሕረ ባይታ ኤርትራ..... 4

 ናይ ነዊሕ ጊዜ ታሪኽ..... 4

 ዘበናዊ ታሪኽ ኤርትራ..... 4

ኣብ ኤርትራ ለውጢ ብኸመይ ይመደእ 6

 ከጋጥሙ ዝኸለሉ ተርእዮታት (ሲናርዮታት) 7

 ለውጢ ንምምዳእ ዘድልዩ ረዳሒታት..... 8

ከጋጥሙ ዝኸለሉ ብድሆታትን መፍትሒታቶምን 8

መሰርሕ ምስግጋርን መርሓ ጎደናን 13

 ቀዳማይ መድረኽ: ግዝያዊ መንግስቲ ኤርትራ 13

 ካልኣይ መድረኽ: መሰጋገሪ መንግስቲ ኤርትራ 14

 ሳልሳይ መድረኽ: ቅዋማዊ መንግስቲ ኤርትራ 16

ኣድላይቲ ክኾኑ ዝኸለሉ ኮሚሽናት 16

መጠቀሚያ

ትክል ምርምር ኤርትራውያን ንፖሊሲን ስትራቴጂን፣ ነዚ “መባእታዊ ውጥን ንደሞክራሲያዊ ምስግጋርን መሰረታዊ ለውጥን ኣብ ኤርትራ” ዘርእስቱ ሰነድ የቅርብን የሕትምን።

ኣብ ዝሓለፉ ሓያለ ዓመታት፡ ህዝቢ ኤርትራ ሓርነትን ፍትሕን ከረከብ ዘኸለልዎ መሰረታዊ ለውጥን ደሞክራሲያዊ ምሕደራን ንምምጻእ ተደጋግሞቲ ጻዕርታት ኣካይዱ እዮ። እዚ እማመ ነቶም ኣቀዲሞም ዝተኸየዱ ጻዕርታት መሰረት ብምግባር፡ ንምህብታምምን ነቶም ቀንዲ ሽቶታቱ ንምውቃዕን ዝሃቀነ እዮ።

ትክል ምርምር ኤርትራውያን ንፖሊሲን ስትራቴጂን ንህልው ኩነታት ኤርትራን ድሕሪ እዚ ዘሎ ስርዓት ዝመጽእ ኩነትን ኣብ ግመት ዘእተወ፤ ሰፊሕ መጽናዕቲ ዝተገብረሉን፡ ብብዙሓት ተቀባልነት ከረከብ ዘኸለልን ውጥን ናይ ምንጻፍ ኣድላይነትን ህጹጽነትን ብምግንዛብ፡ ሓደ ሓይሊ ዕማም መሰሪቱ።

ነዚ ውጥን ንምንጻፍ፡ ኣቲ ሓይሊ ዕማም ዘካየዱም ንጥፊታት

- ኣብቲ ኣርእስቲ ሰፊሕ መጽናዕቲ ምግባር
- ካብ ጸለውቲ ኤርትራውያን፤ ደለይቲ ፍትሕን ደሞክራሲን ጉጅለታትን ናይ ሕገ ኪሊላታትን ርኢቶታት ምእካብን ከም ኣድላይነቱ ኣብቲ ሰነድ ምክታትን
- ንኣባላት ትክል ምርምር ኤርትራውያን ንፖሊሲን ስትራቴጂን ምውካስን፡ ርኢቶኦም ምእካብን ኣብቲ መሰርሕ ከምዝሰተፉ ምግባርን
- ካልኣት ደለይቲ ፍትሕ ኤርትራውያን ዝሰተፉም ናይ ምብህሃልን ሓሳብ ናይ ምልውዋጥን ዋዕላ ምክያድ

እዚ ህያውን ቡብግዚኡ ክመሓየሽን ክህብትምን ዝኸለል ሰነድ ብቋንቋታት እንግሊዝኛ፤ ትግርኛን ዓረብን ተዳልዩ ተሓቲሙ እሎ። ኣሳታፊን ሓቋፍን ዝርርብ ንምክያድን ኣብዚ ኣገዳሲ ኣርእስቲ ኣበርክቶ ክገብሩ ንዝደልዩ ኤርትራውያን እዚ ሰነድ ብቀሊሉ ክበጽጉም ተገሩ ኣሎ።

ትክል ምርምር ኤርትራውያን ንፖሊሲን ስትራቴጂን ነዚ ሰነድ ናይ ምድላውን ምሕታምን ሙሉእ ሓላፍነት እናወሰደ፡ ሕቶታትን ርኢቶታትን ዘለዎም ናብ externalrelations@erips.org መልእኽቲ ክሰዱልና ንዕድም።

ናይ ትክል ምርምር ኤርትራውያን ንፖሊሲን ስትራቴጂን ሓይሊ ዕማም ኣባላት እዞም ዝስዕቡ እዮም።

1. ዶ/ር ማሓመድ ኪየር ዑመር
2. አምባሳደር ሕብረት ቦርህ
3. ኣቶ ኑረዲን ዓብዱልቃዲር
4. ዶ/ር ተስፋይ መረስዕ
5. ዶ/ር ዓብዱልራዚቅ ዑስማን
6. ዶ/ር ቶማስ ሰሎሙን
7. ዶ/ር ሃብተኣብ ፍስሃ

Eritrean Research Institute for Policy and Strategy (ERIPS)

Building Institutions and Framework for
Socio-Economic and Political Change in Eritrea

ትካል ምርምር ኤርትራውያን ንፖሊሲን ስትራቴጅን (ትምኤፖስ) ኣብ መጽናዕቲ ዘተኮረ ንጥፈታት ዘካይድ ኮይኑ፡ ዕላምኡ ድማ ነቲ ኣብ ህዝቢ ዝረእ ስእነት ቡቑዕ ሓበሬታ ንምምሕያሽን ነቶም ንመጻኢ ኩነታትን ደሞክራሲያዊ ጥዕናን ኤርትራን ህዝባን ጸለውቲ ዝኾኑ ሽግራት ክንመያየጠሎም እንክእል ባይታ ንምፍጣርን ኢዩ። ትልጫ ናይዚ ትካል እዚ፡ ኣብ ስደት ዝርከቡ ኤርትራውያን ኣብ ሰፋሕትን ዓሞቕትን ርእሰ-ጉዳያት ክዘራረቡ ብምእንጋድ፡ ነቶም ክበድትን ዝተሓለሉኹን ሽግራት ብምፍታሕ፡ ጽኑዕ መሰረት ዘለዎምን ፍልጠት ዝሰነቑን ንጠፋት ተንቀሳቕሱቲ ብምፍጣር፡ ንኣብ መጻኢ ክፍጠፍ ዝክእሉ ኩነታት ኣቐዲሞም ከመዓራርዩ ዝሕግዙ ፖሊሲታትን ስትራቴጅን ብምንዳፍ፡ ኣብ ኤርትራን ቀርኒ ኣፍሪቃን ሰላምን ርግኣትን ክሰፍን ምትብባዕ ኢዩ። <https://erips.org/about-us/>

ድሕረ ባይታ ኤርትራ

ናይ ነዊሕ ጊዜ ታሪኽ

ኤርትራ ብዙሓት ብሄራትን ሃይማኖታትን ባህሌታትን ዝሓቆፈት፡ ኣብ ሰሜናዊ ምብራቕ ኣፍሪቃ እትርከብ ሃገር እያ። ኤርትራ ኣብ'ቲ ከባቢ ካብ ኣዝዩ ነዊሕ ጊዜ ናይ ደቂ ሰባት ዘርኢ ዝሰፈሩሉ ቦታታት ኣትውንን ሃገር ኮይና፤ ናይ ቅድመ ታሪኽ (ኣርኪዮሎጂ) ሕዛኦታትን እያ። ንኣብነት ኣብ ደንካልያ ዝተረኸበ ናይ ደቂ ሰብ ኣዕጽምቲ ናይ ሚልዮናት ዓመታት ዕድመ ዘለዎ ምዃኑ ይፍለጥ። ኣብ ከባቢታት ኣስመራ ዝተገብረ መጽናዕቲ ከምዝሕብሮ፤ እቲ ከባቢ ቀዳሞት ደቂ ሰባት ናይ ዝሰፈሩሉ ከባቢታት ከበሰን፤ ኣጀማምራን ኣተዓባብያን ሕብረተሰባትን፤ ምጅማር ናብራ ከተማታትንን ዝኣመተ እዩ። ኣብ 1994 ዝተገብረ መጽናዕቲ ከምዝሕብሮ፤ ኣቑርዲትውን ማእከል ናይቲ ኣብ መንጎ ከበሳታት ኤርትራን ኢትዮጵያን ምስ መታሕት ናይ ከባቢ ፈለግ ኔል ዝግበር ዝነበረ ንግዲ ምንባራ ይፍለጥ። ኤርትራ ናይቲ ዝተፈለለ ሃይማኖታት መናሃርያ ምንባራን፤ ከምኡውን መሰረት ናይቲ ሓደ ካብቶም ኣዝዮም ቀዳሞት ስነጽሑፋት ዝኾነ ጽሑፍ ግእዝ ዝመንጨወለን ከባቢታት ምዃናን ይፍለጥ።

ዘበናዊ ታሪኽ ኤርትራ

እዛ ናይ ሎሚ ኤርትራ ንጸር ቅርጺ ዝሓዘትን ደባታ ዘፍለጠትን ኣብ 1890 ዓ.ም. ናይ ጥልያን ግዝኣት ድሕሪ ምኳና እዩ። ብድሕሪኡ ኣብ ናይ 1942 ካልኣይ ውግእ ዓለም ጥልያን ምስ ተሳዕረት፡ ካብ 1942 ክሳብ 1952 ኣብ ትሕቲ ምሕደራ ዓባይ ብሪታንያ ኣተወት።



ኣብ ጊዜ ምሕደራ ዓባይ ብሪታንያ፡ ኤርትራ ውሱን ግን ከኣ ምዕቡል ዝኾነ ናይ ፖለቲካ ነጻነት ረኽበት። ኤርትራ ኣብ ኣፍሪቃ ናይ ሕብረ ሰልፋዊ ደሞክራሲ ካብ ዘተኣታተዎ ሃገራት ብቐዳምነት ካብ ዝጥቅሳ እያ። ክሳብ 10 ዝኾና ብወግዒ ዝተመዘገባ ፖለቲካውያን ሰልፍታትውን ነበራሉ።

ኣብ 1952 እንግሊዝ ኣብ ዝወጸሉ ጊዜ፡ ቡቲ ኣብ 1950 ብባይቶ ሕቡራት ሃገራት ዝተሓላለፈ ውሳኔ መሰረት፡ ኤርትራ ብወግዒ ምስ ኢትዮጵያ ብፈደረሽን ከምትቐረን ተገብረ።

እቲ ፈደረሽንውን እንተኾነ፡ ኤርትራ ናይ ገዛእ ርእሳ ቅዋም፡ ባይቶን ፈጻሚ ኣካልን ክህልዎ ዘፍቅድ ነበረ። እንተኾነ ኢትዮጵያ ነቲ ዝተገብረ ናይ ፈደረሽን ውዕል ከተፍርሶ ወሰነት። ነቲ ስምምዕት ዕሸሽ ብምባል ድማ ባንዲራ ኤርትራ ብምውራድን፤ ንባይቶ ብምዕምጻጽን ነቲ ፈደረሽን ብወግዒ ብምፍራስ፡ ንኤርትራ ከም ሓንቲ ክፍለ ግዝኣታ ብምግባር ኣብ 14 ሕዳር 1962 ምሉእ ብምሉእ ጎበጠታ።

እዚ ናይ ኢትዮጵያ ጎበጣን፡ ምግሃስ መሰልን ንተስፋን ሃንቀውታን ኤርትራውያን ዘጸልሙት ስለዝነበረ ግን ብዘይ ግብረ መልሲ ኣይደቀሰን። ኤርትራውያን ብዛዕባ'ቲ ዝወረደም ምግሃስ መሰላት ብሰላማዊ መገዲ ጥርግዮም ንባይቶ ሕቡራት ሃገራት ኣቐረቡ። እቲ ናይ ኢትዮጵያ ንጉስ ነቲ ፈደራላዊ ስምምዕ ከኸብሮውን ተማሕጸኑ። እንተኾነ ግን ጥርግዮም ጸማም እዝኒ ጥራሕ'ዩ ኣጋጢሞም። እቲ ሰላማዊ ጥርግንን ምሕጽንታን ስለዘይሰለጠ ግን ካልእ ምርጫ ምስ ሰኣኑ ኤርትራውያን ንመሰል ርእሰ ውሳኔን ንጸገኑምን ብረታዊ ቃልሲ ክጅምሩ ተገደዱ። ኣብ መስከረም 1961፡ እቲ ናይ ኢትዮጵያ ጎበጣ ኣብ ሕዳር 1962 ብወግዒ ቅድሚ ምኣዎጁ፡ ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ ብረታዊ ቃልሲ ጀሚሩ።

አብ ቃልሲ ብዘተፈጥረ ምፍሕፋሓትን ፍልልያትን ድማ ካብ ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ ብምፍንጫል ኣብ 1970 ህዝባዊ ሓይልታት ሓርነት ኤርትራ (ህሓዳኤ) ተመስረተ። ኣብ ሓርነታዊ ቃልሲ፡ ኤርትራውያን ኣገዢ ሓይል ጽንዓትን ተወፋይነትን፣ ወደባን ተሳታፍነትን ብምምዕባል ነቲ ተዓጻጻፊ ብዝሒ ህዝቢ ዘለዎ ዝሓኤ ሓይሊ ብምስጻር ዕውታት ኮኑ። እንተኾነ ግን ኣገዢ ብዘሕገገ ጉድለታትን ኣሉታዊ ጽልዎታትን ወን ምስኡ እንዳማዕበለ መጸኡ። ዘይደሞክራሲያውያን ባህልታትን ምልካዊ ኣካይዳታትን ናይ መራሕቲ ቦታ እንዳረኸበ ከይዱ፡ ሕጉ ንዝሓተቱን ተቃውሞ ዘርእዩን ተቃላኪቲ ከሕቅቕም ልሙድ ተርእዮታት ኮይኑ።

ድሕሪ 30 ዓመታት ዝወሰደ ኣህላቂ ኩናትን መኸተን፣ ህዝቢ ኤርትራ ኣብ 1991 ንዝሕተ ስዒሩ። ህዝባዊ ግንባር ሓርነት ኤርትራ ድማ ነቲ ወግእ ብምምራሕ ንኤርትራ ካብቲ ዝጎበጣ ዝሓኤ ሓይሊ ናይ ኢትዮጵያ ገላጊልዎ። ኣብ ምያዝያ 1993 ድማ ረፈረንደም ብምክያድን ናይ 99.81% ደገፍ ብምምዝጋብን፣ ህዝቢ ኤርትራ ነቲ ብወተሃደራዊ ቃልሲ ዝጨበጠ ዓወት ሕጋዊ መደምደምታ ብምግባር ነጻነቱ ኣረጋገጸ። ነዚ ሕጋዊ ረፈረንደም ናይ ሕቡራት ሃገራት ተወካሊ ዝኾነ ተዓዘቢ ጉጅለ፡ ብግሉጽን፣ ርትዕውን፣ ፍትሓውን ኣገባብ ከምዘተኸየደ ድሕሪ ምርግጋጹ፡ ኤርትራ 28 ግንቦት 1993 ኣባል ባይቶ ሕቡራት ሃገራት ኮነት።

ኣብ 1994 ህዝባዊ ግንባር ሓርነት ኤርትራ ስሙ ናብ ህዝባዊ ግንባር ንደሞክራሲን ፍትሕን (ህግደፍ) ብምቕያር ናብ ፖለቲካዊ ሰልፊ ከም ዝተሰጋገረ ኣወጀ። እንተኾነ ናይ ካልኣት ፖለቲካዊያን ሰልፍታት ህላዌ ከምዘየፍቅድ ብኣግኡ ኣፍለጠ። ነቲ ፖለቲካዊ ሰልጣን ናይታ ሃገር ድማ ቦሓቶ። እዚ ስልጣን ዝበሓተ ሰርዓት ኣብ 1991 ሃገር ካብ ዝቆጸጸ ጀሚሩ ኣገዢ ብዘሕ ምግሃስ ሰብኣዊ መሰላት ፈጸሙ። ብዘሓት ንጹሃት ዜጋታት ቀቲሉ፣ ናይ ፖለቲካ ተሳትፎን ኣበርክቶን ዝነበሮም ኤርትራውያን ብሰውርን ብግህደን ኣሕቂቑ፣ ንብዘሓት ሓይሩ፣ ናይ ኣሰላም መምህራን ብጃምላ ኣሲሩ፣ ንኣመንቲ ንኡሳን ሃይማኖታት ኣሲሩን ቤት ጸሎቶም ዓጽዩን፣ ንልዕሊ 100,000 ኣብ ኤርትራ ዝነበሩ ዝነበሩ ኢትዮጵያውያን ኣባሪሩ። ኣብ 4 ሐምሌ 1994 ኣብ ከባቢ ማይ ሓባር ንዓሰርተታት ስንኩላን ተጋደልቲ፣ ናብራና ይመሓየሽልና ኢሎም ስለ ዝሓተቱ ጥራሕ ብግፍዒ ረሺኑ። እዚ እምበኣር ፈላጊ መርኣያታት ናይዚ ኣገዢ ጨካኝን መላኽን ስርዓት እዩ።

ካብኡ ቀጸሉ ኣብ ኤርትራ ጃምላውን ሰርዓታውን ምግሃስ ሰብኣዊ መሰላት፣ ሕሉፍ ቀይድታት ኣብ ናይ ሓሳብካ ምግላጽ ነጻነት፣ ናይ እምነት ነጻነት፣ ናይ ምእካብ ነጻነትን ናይ ምንቅስቃስ ነጻነትን ልሙድ እንዳኾነ መጸ። ሲቪካውያን ማሕበራት፣ ሃይማኖታዊ ማሕበረኮማት፣ ነጻ ጋዜጣታት፣ ተቃውሞቲ ፖለቲካዊ ምንቅስቃሳት ከም ወንጀለኛታት ተቆጽሩ። ኣባላቶምውን ተኣሰሩን፣ ተጋፍውን ተቐትሉን። ልዕሊ ዓቕመን ዝዘቐበባ ቤት ማእሰርታት ኤርትራ፣ ጋዜጠኛታት፣ መራሕቲ ሃይማኖታት፣ ዓባይትን ፍሉጣትን ዝሸምገሉ ዜጋታት፣ ተጋደልቲ ነበር፣ ሚኒስተራት፣ ላዕለዎት ኣዘዘቲ ሰራዊት ነበርን ኣባላት ባይቶን ዝርከብዎም ሓይሪን ይርከባ። ነዚ ኩሉ ዝረኣዩ ጉጅለ መርማሪት ሸማግላ ናይ ሕቡራት ሃገራት ኾምሸን ሰብኣዊ መሰላት፣ “ኣብ ኤርትራ ካብ 1991 ዓ.ም. ጀሚሩ ገበን ኣብ ልዕሊ ሰብኣዊነት ተፈጸሙዩ ንምባል ዘኸለሉ መርትዖታት ኣለዉ” ክብል ደምዳሙ።

ኣብ መንጎ ኤርትራን ኢትዮጵያን ካብ ጊዜ ቃልሲ ንናጽነት ጀሚሩ ግርጭት ኔሩዩ። እንተኾነ ድሕሪ ነጻነት ኤርትራ፡ ንውሑድ ዓመታት ሰላምን ምትሕግጋዝን ጀሚሩ ነይሩ። ኣብ 1998 ግን ካልእ ግጭት ብሰበብ ዶብ ተወልዐ። እዚ ውግእዚ ካብ ክልቲኣን ሃገራት ከባቢ 70,000 ሂወት ደቂ ሰባት ኣህሊቑን ንሚልዮናትውን ኣመዛቢሉን። ኣብ ታሕሳስ 2000 ዓ.ም. ኤርትራን ኢትዮጵያን ነቲ ኩናት ደው ዘበለ ናይ ሰላም ስምምዕ ኣብ ኣልጄርስ ፈረማ። ናይ ዶብ ምትሕጻጽን ናይ ካሕሳን ኮሚሽናትውን ነቲ ስምምዕ ከተግብራ ቆይመን። ዋላኳ እተን ኮሚሽናት ስርሓን እንተሰርሓ፣ እቲ ወሳኔ ኣብ ግብሪ ኣብ ምውዓል ክልቲኤን ሃገራት ስለዘይተሰማምዓ፣ ን 18 ዓመታት ዝቆጸለ ኣይ ሰላም ኣይ ውግእ ዝተሰምየ ምትፍናን ተፈጥረ።

ኣብ ኢትዮጵያ ሓድሽ ቀዳማይ ሚኒስተር ምስመጸን ነቲ ውዕል ብዘይ ቅድመ ኩነት ከተግብሮ እዩ ምስበለን፣ ኤርትራን ኢትዮጵያን ናይ ሰላም ስምምዕ ፈሪምና ክብላ ኣብ 9 ሐምሌ 2018 መግለጺ ኣውጽኦ። ብመሰረት እቲ መግለጺ ድማ፣ እቲ ስምምዕ ነቲ ዝነበረ ምትፍናን ምውጋድ፣ ምሉእ ዲፕሎማሲያዊ ርክባት ምግባር፣ ዶባት ምኽፋትን ነጻ ምንቅስቃስ ሰባትን ንግድን ምፍቃድን ዝብል ምኽኑ ይሕብር። በዚ ድማ እቲ ንነዊሕ ዝኸደ ጽልእን ምትፍናንን ከውግድዩ ዝብል ተሰፋታት ተፈጥረ።

ኣብ 4 ሕዳር 2020 ኣብ ሞንጎ ፈገገላዊ መንግስቲ ኢትዮጵያን ክልላዊ መንግስቲ ትግራይን ውግእ ተወልዖ። መንግስቲ ኤርትራ ድማ ምስቲ ፈገገላዊ መንግስቲ ኢትዮጵያ ብምውጋን ኣንጻር ክልላዊ መንግስቲ ትግራይ ኣብቲ ውግእ ሓድሕድ ናይ ኢትዮጵያ ኢዳ ኣኣተወ። ኣብ ውሽጢ ትግራይን ካልእ ቦታታት ኢትዮጵያን ኣብ ዝተገብረ ግፍዕታትን ምግብ ሰብኣዊ መሰላትን ደገብ ተሳታፊ ኮነ። ናይ ህግደፍ ስርዓት ኣብቲ ውግእ ሓድሕድ ናይ ኢትዮጵያ ኢዳ ምእታው ንሃገራዊ ረብሓ ናይ ኤርትራ ዘይኮነስ፡ ናይ ኢሳያስ ኣብ ዘባ ቀርኒ ኣፍሪቃ ንብለል ናይ ምዃን ጥሙሕ ንምርዋይን፣ ኣብ ልዕሊ ብህወሓት ዝምራሕ ክልላዊ መንግስቲ ትግራይ ሕን ምፍዳይን፣ ንምጥፋእን ዝባለሙዩ ኔሩ።

ካብ መፋርቅ 90ታት ጀሚሩ ስርዓት ህግደፍ ተመሳሳሊ ግርጭታት ምስ ኩሉን ጎረብብቲ ሃገራት ኣካይዱ እዩ። እዚ ድማ ብዋጋ ኦርትዶዶኦምን መንእሰያት ናይ ዘባና ንብለል ናይ ምዃን ባህግታቱ ንኸተግብር ዝፈጠሮ ድኣምበር ብዘተን ልዝብን ዘይፍታሕ ሽግር ስለዝነበረ ኣይኮነን። እዚ ዕንደራታት ዚ መወዳእታ ኣብ ዘይብሉ ግፋን፣ ግዳድ ዕስክርናን፣ ፖለቲካዊ ጭቕናን፣ ሕሉፍ ግህሰት ሰብኣዊ መሰላትን፣ ኤርትራ ዝተገለለትን ንጽልትን ሃገር ክምትኸውን ጎርባ ይርከብ። ብሰንኩ ድማ ኣስታት ኣርባዕተ ሚሊዲ ሺሕ (500,000) ኤርትራውያን ናብ ስደት ክምዘምርሑ ንሩዩ።

ዝሰፈረ ብልሽውና፣ ጽዑቕ ፖለቲካዊ ጸቕጢ፣ ኢኮኖሚያዊ ብርሰት፣ ሱር ዝሰድድ ዘሎ ዓሊታዊ፣ ሃይማኖታዊን ኣውራጃውን ምፍሕፋሕትን፣ ጃምላዊ ሰደትን ምፍንቓልን መንእሰያት፣ ምስ ጎረብብቲ ሃገራት ግርጭትን፣ ፍሉጥ ዝኾነ ናይ ስልጣን ምትኸኻእ ውጥን ዘይምህላውን ካብቲ ምዃን ዓብይቲ ሓደጋታት ንህላዌ ኤርትራ ክም ሃገር ተባሂሎም ክጥቀሱ ይከኣል።

እዚ ሓደጋታት ክም ወሁብ ኮይኑ፣ ህዝባዊ ምልዕዳል ንለውጢ፣ ሓባራዊ መረዳኢታን ዕላማን ዘለዎ ውዳብ ኣገባብ ቃልሲ ንምፍጣር ዝንቀሳቆሱ ዘለዉ ሓይልታት፣ ኣብ ስደት ዝርከቡ ዝተማህሩ ክኣላዊ ዓቕሚ፣ ኤርትራ ኣትውንኖ ሚኒራላዊ ሃብትን ሰፊሕ ገማግም ባሕርን፣ ካልእ ተፈጥሮኣዊ ሃብትን ኣገደስቲ ዕድላትን ጸጋታትን ኮይኖም፣ ንኤርትራ ካብ ዝወደቆቶ ናይ ግጭትን፣ ግህሰት ፖለቲካዊ መሰላትን፣ ኤኮኖሚያዊ ብርሰትን ከድሕንዎ ተኸእሎ ኣለዎም።

ኣብ ኤርትራ ለውጢ ብኸመይ ይመጽእ

ኤርትራውያን ተቃላስቲ ንፍትሒን ንደሞክራሲን፣ ኣብ ኤርትራ ማሕበራውን ፖለቲካውን ለውጢ ንምምጻእ ይጽዕሩ ኣለዉ። ሓበሬታ ብምዝርጋሕ፣ ብምትብባዕን ዘላቕን ንህዝቢ ዘማእከለ ህዝባዊ ምንቅስቓስ ብምህናጽን፣ ንህዝቢ ኤርትራ ፍትሒ ንምምጻእ ክም ዕላማ ሒዞም ይሰርሑ ኣለዉ። ህዝባዊ ምንቅስቓስ ብዙሓት ውዳቤታት ክሓቁፍ ክምዝኸእል ርዱእ እዩ። መብዛኤትኦም ንሕብረተሰብ ዘጋጥሙ ጸገማት ፈሊጥካን ተቐብልካን፣ ኣካይዳኦም ንምቕያር ኣፈናዊ ስጉምትታት ምውሳድ፣ መሰረት ናይ ለውጢ እዩ። ደለይቲ ደሞክራሲን ፍትሕን ኤርትራውያን ብልፍንታዊ ጸዕርታት፣ ብዘዕባ ፍትሒ፣ ማዕርነት፣ ሓርነትን ምዕባላን ዝግበሩ ዘተታት ብምግፋሕን ብምዕግቕን፣ ክምኡውን ንኤርትራውያን ኣብ ዘገድሱ ዛዕባታት ንንጡፍ ተሳትፎ ቁሩባት ብምጻንን፣ ለውጢ ኣብ ኤርትራ ክምጽኡ ይኸእሉ እዮም።

ስርዓት ህግደፍ ንህዝቢ ኤርትራ ንምቁጽጻር ነንሕድሕዱ ክፈራራሕን ክይታኣማመንን ፈላጊ ኻ ናይ ምግዛእ ሜላ እዩ ዝጥቀም። ውጽኢት ናይዚ ሜላ ድማ ኣዝዩ ጎዳኣን፣ ብከምኡ እንተቐጸሉ፣ ኣብ መንጎ ዘባታት፣ ሃይማኖታትን ብሄራትን ብቐሊሉ ክዕረቐ ዘይከእሉ ፍልልያት ክምጽእ ተኸእሎ ኣሎ። ፋሕ ዝበለ ሕብረተሰብ መሰረታዊ ለውጢ ክምጽእ ኣይከእልን ጥራሕ ዘይኮነስ፣ ህላዌኡውን ከረጋግጽ ኣይከእልን እዩ። ስለዝኾነ ድማ፣ ኤርትራውያን ተቃላስቲ ንፍትሒ እንካን ሃባን ተባሂሎምን ብሓንሳብ ሰራሕምን፣ ንኹሎም ዘላማምዕ ባይታ ፈጢሮም ለውጢ ንምምጻእ ሓባራዊን ዝተሳነዩን መገዲ ክኸተሉ ኣለዎም። ንህዝቢ

ከወሃህዱ ወይ ከአ ለውጢ ከምጽኤ ዝቸክሉ ምትእኸኻባት ንምምጻእ፡ ሐደስቲ ሓሳባትን መገድታትን ክረኽቡ ኣለዎም። ነዚ ዕላማ ንምውቃዕ፡ ኤርትራውያን ተቻለስቲ ንፍትሒ ኣብ ክባቢኦም ንዘለዎም ጽልዎ ብምጥቃም ኣብ ክከተምኡ ዝርከቡ ኤርትራውያን ከወሃሃዱን ህዝቢ ማእከል ዝገበረ ሰፊሕ ምንቅስቃስ ክፈጥሩ ክኸክሉ ኣለዎም። ንዳይስፖራ ኤርትራውያን ናብ ሓደ ማኣዲ ምምጻእ፡ ኣብ መንጎ ህዝቢ ፍርሒ፣ ምጥርጣርን ጽልእን ንምንካይ ሓጋዚ ኣብ ልዕሊ ምጻኡ፡ ኣብ ኤርትራ መሰረታዊ ለውጢ ንምምጻእ ቀንዲ ረቋሒ እዩ። እቲ ተፈላልዩ ዝጸንሐ ሕብረተሰብና ናብ ሕውዳትን ስነትን ንምምጻእ፡ ተሳትፍኡ ክብ ኣቢሉን ማሕበራውን ፖለቲካውን ምንቅስቃሱ ኣሓይሉን፡ ኣብ ኤርትራ ለውጢ ንምምጻእ ምእንቲ ክኸክል፡ እዞም ዝሰዕቡ ስጉምትታት ክውሰዱ ይኸክሉ።

- ውልቅ-ምልካዊ ስርዓት ንምእላይ ዝዓለመ መሰረታዊ ሓባራዊ መትከላት ምንጻር
- ኣብ ከተማታት ዝሰረቱ፣ ንህዝቢ ዘማእከለን ሰፊሕ ዉክልና ዘለዎን ምንቅስቃስ ምምስራት
- ናይ ኩሎም ኣብ ኤርትራ ለውጢ ከምጽኡ ዝሰርሑ ፖለቲካውያንን በርገሳውያንን ኣካላት ደገፍ ዘለዎን፡ ናብ ህዝባዊ ንጥፊታት ዘተኮረ ናይ ሓባር ፕሮግራም ምድላው
- ንናይቲ ስርዓት ወታሃደራዊ፣ ፖለቲካዊ፣ ዲፕሎማሲያዊ፣ ፊናንሳውን ትካላውን መሓውር ዕላማ ዝገበሩ ኣድማዕቲ ንነዊሕ ዝጠመቱ ውጥናት ምንጻፍ
- ናይ ውሽጢ ሃገር ናይ ለውጢ ሓይልታት ንምርካብን፡ ምስእም ናይ ቃልሲ ንጥፊታት ንምውህሃድን ዝኸክሉ መገድታት ምልላይ
- ነቲ ስርዓት ንምንጻል ምስ ማሕበረሰብ ዓለም ናይ ስራሕ ጽምዶ ምፍጣር
- ብመገዲ ህዝባዊ መራኸቢታት ናብ ኩሎ ኤርትራዊ ብምብጻሕ፡ ናይቲ ስርዓት ናይ ደገፍ ሰረት ምድኻምን፡ ዘካይዶም ዘሎ ግህሰት መሰል ደቂሰባት ምቅላዕን
- ንመመወሊ ንጥፊታትን ፕሮጀክታትን ዝኸውን ኣታኣማማንን ቀጻልን ናይ ኣቶት ምንጭታት ምርካብ

ከጋጥሙ ዝኸክሉ ተርእዮታት (ሲናርዮታት)

ኣብ ኤርትራ ማሕበራውን ፖለቲካውን ለውጢ ከመጹሉ ዝኸክሉ ተርእዮታት ብዙሓት እዮም። ብሓፈሻ ለውጢ ብዝተወደበን ዝተወሃሃደን ጻዕሪ ናይ ኤርትራውያን ተቻለስቲ ንፍትሒ ወይውን ውጽኢቱ ክትግምቶ ዘሸግር ሃንደቢታዊን ቅጽብታዊን ኮይኑ ከመጽእ ይኸክል። ዕላማ ናይ ኤርትራውያን ተቻለስቲ ንፍትሒ ብዝላዓለ ደረጃ ዝተወደበ ለውጥን ምስግጋርን ምውጣንን ምትግባርን ጥራሕ ዘይኮነስ፡ ንካልኣት ከጋጥሙ ዝኸክሉ ተርእዮታት ቁሩብ ምኳንውን እዩ። ካብቶም ከመጹ ተኸክሎ ዘሎዎም ናይ ለውጢ ተርእዮታት ውሑዳት (ብዘይ ቅደም ተኸተል) እዞም ዝሰዕቡ እዮም።

- ኣብ ውሽጥን ግዳምን ዝነብሩ ኤርትራውያን ተቻለስቲ ንፍትሒ ዝተወሃሃደ ንጥፊታት ብምክያድ
- ካብ ውሽጢ ስርዓት ህግደፍ ዝውለድ ተካኢ ሓይሊ ስልጣን ብምሓዝ
- ሃንደቢታዊ ህዝባዊ ናዕቢ ብምግባር
- ካብ ውሽጢ እቲ ስርዓት ዕልዋ መንግስቲ ብምክያድ
- ናይ ወጻኢ ምትእትታው ብምግባር

ነፍሲ ወከፍ ኣብ ላዕሊ ተጠቂሶም ዘለዉ ተርእዮታት፡ ናብ ሰላማዊ ምስግጋር ወይውን ናብ ስርዓት ኣልቦነት ከምርሑ ተኸክሎ ኣሎ። እዞም ተርእዮታት ናብ ሰላማዊ ምስግጋርን ደሞክራሲያዊ ምሕደራን ምእንቲ ከምርሑ፡ ኤርትራውያን ተቻለስቲ ንፍትሒ ህዝባዊ ፖለቲካዊ ምንቅስቃስ ብምፍጣር፣ ህዝቢ ኤርትራ ኣብቲ ዕላማ ክዓስል ብምግባርን፣ ንኸመጹ ዝኸክሉ ሽግራት ንምፍታሕ ዝኸክሉ ውጥናት ብምውጻእን፣ ብዝላዓለ ደረጃ ክውደቡ ኣዝዩ ኣገዳሲ እዩ። ሓባራዊ ባይታ ንምፍጣር፣ ኣብ ኤርትራ እንታይ ዓይነት ፖለቲካዊ ለውጢ ይመጽእን ብኸምይ መገዲ ይመጽእን ሓባራዊ መረዳኢታ ክህሉ ንምግባርን፣ ንከጋጥሙ ዝኸክሉ ብድሆታት ቅሩባት ንምኳንን፡ ኣብቶም ኣብዚ ሰነድ ቀሪቦም ዘለዉ ናይ መሰጋገሪ ቅጥዕታት ምስምማዕ ሓጋዚ እዩ።

ለውጤ ገምገማና ዘዴ ለውጥ ረቋቋሚያ

አብ መሰጋገሪያ እዋንን ድሕረ-ገጽ ስልጣን አብ ከንዲ ንጉዳይ ወልቀሰብ ወይከአ ፖለቲካዊ ሰልፊ ምሃብ፣ ኤርትራውያን ወከልቶም ከመርጹን ምሉእ ብምሉእ ናይ ጉዳይ ሃገርም ወንገቲ ክኾኑን ሓደ ውልቀሰብ ወይ ሰልፊ ካብ ወከልቲ ህዝቢ ስልጣን ከይምንገዕ ዝከላኸሉ ናይ ውሕስነት መደባት ከተግብሩን ይግባእ። ለውጤ ገምገማና እዞም ዝሰዕቡ ናይ መንግስቲ ስልጣናት ናብ ህዝቢ ክታሓላለፉ ኣለዎም።

- ወተሃደራዊ ስልጣን
- ፖለቲካዊ ስልጣን
- ፊናንሳዊን ቁጠባዊን ስልጣን
- ዲፕሎማሲያዊ ስልጣን
- ናይ ካልኣት ህዝባዊ ትካላት ስልጣን

ከጋጥሙ ዝኸለሉ ብድሆታትን መፍትሒታቶምን

ግዚያውን መሰጋገሪያን እዋናት መብዛሕትኡ ግዜ አብ መንገድ ፖለቲካውያን ተዋሳኢቲ ጽዑቅ ናይ ፖለቲካ ውድድር ዝራኣየሉ ጊዜ እዩ። ፖለቲካዊ ቁርቁስ፣ ስልጣን ገምሓዝ ምጥያይ፣ ዝተፈላለዩ ጉጅለታት ዝሓትዎ ናይ ስልጣን፣ ቁጠባዊ ጸጋታት፣ ተፈላጥነት፣ መሬትን፣ ፍትሕን ጠለባት ዘካተተ፣ ብባህሪ ሕንፍሽፍሽ ዝመልኦ እዋን እዩ። ድሕሪ ምውዳቅ ናይ ኤርትራ ውልቀ ምልካዊ ስርዓት፣ ኤርትራውያን ተመሳሳሊ ብድሆታት ከጋጥሞም ትጽቢት ኣሎ። ናይ ኤርትራውያን ማሕበረ-ፖለቲካዊ፣ ቁጠባውን ታሪኻዊን ድሕረባይታ ዝሰረቶም ፍሉይት ዝኾኑ ብድሆታት ብኣግኡ ምልላይን መፍትሒታቶም ምድህሳስን፣ አብ ደሞክራሲያዊ ምስግጋር ንዝፍጠር ሓጎጽጎጻት ከጉድሎ ይኸእል እዩ። ገለ ካብቶም ብድሆታት ብመሰጋገሪ መንግስቲ፣ ብዘባዊ መንግስቲ፣ ብመንግስታውያን ትካላት፣ ብበርጌሳውያን ማሕበራት፣ ብመራኸቢ ብዙሓን፣ ብቤት ፍርድታት፣ ብኮማንዶን ኮሚሽናትን ክፍትሑ ይኸእሉ። አብ እዋን ግዚያዊ ወይ መሰጋገሪ መንግስቲ ክህልዉ ካብ ዝኸለሉ ብድሆታት እዞም ዝሰዕቡ ምጥቃስ ይከኣል። እዞም ብድሆታት አብ እዋንቲ መሰጋገሪ መንግስቲ ክኸለሱን ብጉቡእ ክስነዱን፣ መፍትሒታቶም ክልለዩን ይግባእ።

ብድሆ 1: ጉድሰት ሓጽፍን ሰፊሕ ዝርገሐ ዘለዎ ተሳታፍነትን (ከውንን ከውን ዝመስልን)

ፍታሕ: ሰፊሕ ዝርገሐ ዘለዎ ህዝባዊ ተሳትፎ፣ ናብ ደሞክራሲያዊ ምሕደራ ንምስግጋር ወሳኒ እዩ። ብዛዕባ ፖለቲካዊ መስርሕ፣ ሓርነት፣ ሓጽፍነት፣ ብዙሕነት፣ ሃገራዊ ስነት ዝሓመሱሉ ኣርእስትታት ንህዝቢ ንምምሃርን ሓይሊ ንምስናቕን እኹል ግዜን ዘድሊ ጸጋታትን ክምደቡሉ ይግባእ። ዜጋታት እዋናዊ ፍጻሜታት ክከታተሉ፣ አብ ሰሚናራት ክካፈሉ፣ ንምርጫ ክወዳደሩ፣ መንግስታዊ ጽሑፋት ከንቡቡን አብ በርጌሳዊ ንጥፊታት ክሳተፉን ምትብባዕ ክግበረሎም ኣለዎ። መራኸቢ ብዙሓን ብዝተፈላለዩ ቋንቋታት ናይ ህዝቢ ርድኢት ብምብራኽን ህዝቢ ኣብ ፖለቲካዊ መስርሕ ክዋሳእ ብምትብባዕን ዓቢ ተራ ክጻወቱ ይኸእሉ እዮም።

ብድሆ 2: ግርጭት፣ ዘይምትእምማንን ካብ ተሳትፎ ምግላልን (ከውንን ከውን ዝመስልን)

ፍታሕ: ህዝብታት ካብ ውልቀ-መላኽነት አብ ዝወጹሉ ግዜ ሓፈሻዊ ናይ ዘይርጉጽነት መንፈስ ይፍጠር እዩ። ዘይርጉጽነት ድማ ናብ ክዉንን ከውን ዝመስሉን ግርጭታት፣ ዘይምትእምማንን ካብ ተሳትፎ ምግላልን ከምርሕ ይኸእል እዩ። መሰጋገሪ እዋን ኣዝዩ ተቐያይሪ ባህርያት ስለዘለዎ፣ ሰላም ናይ ምምላስን ሃገራዊ ስነት ናይ ምዕቃብን ስራሕ ናይ መንግስታውያን ኣካላት፣ በርጌሳውያን ማሕበራት፣ ፖለቲካውያን ሰልፍታት፣ ነጻ መራኸቢ ብዙሓን፣ ኮሚሽናትን ነጻ ፍርዳዊ ኣካላትን ተራ እዩ። መንግስታውያን ኣካላት ሓባራዊ ክብርታት ብጎጹር ብምቕማጥ፣

ዘተን ምርድዳእን ብምግባር፣ ሰላምን ምትእምማንን ብምፍጣርን ብዕርቅን፣ ግርጭታት ናይ ምፍታሕ ተራ ክጻውቱ ኣለዎም። ወተሃደራውን ናይ ጸጥታ ኣካላትን ካብ ፖለቲካ ነጻ ክኾኑ ኣለዎም። ዘባዊ ምምሕዳራትን ፖሊስን ድማ ኣብ ትሕቲ ሕጋዊ ስልጣኖም ዝህልዉ ጉዳያት ጥራይ ኣተኩሮ ጌሮም፣ ብሃገር ደረጃ ኣብ ዝላዕሉ ፖለቲካዊ ግርጭታት ኢዶም ከእትዉ የብሎምን። ናይ ዕርቂ፣ ሰላምን ምትእምማንን ምህናጽ መስርሕ ንግርጭታት ክፈትሑ ኣብ ዘይከእሉሉን ናብ ጎነጽ ኣብ ዘምርሑሉን ኩነታት፣ ነጻ ፍርዳዊ ትካላትን ካልኣት መንግስታዊ ኣካላትን፣ ኩነታት ሃገር ናብ ንቡር ንምምላስን፣ ስርዓተ ሕግን ቅዋማዊ ኣሰራርሓን ንምስፋንን፣ ደምክራሲያዊ መገድታት ክጥቀሙ ይግባእ።

ብድሆ 3፡ ምስ ማሕበራዊ ኣገልግሎታት ዝተሓሓዙ ብድሆታትን ኣብ ስደተኛታት፣ ካብ ስደት ኣብ ዝተመልሱ ሰባት፣ ኣብ ናይ ውሽጢ ተማክቦልቲን፣ ኣብ ዝተጣየሱን ዝሰንከሉን ሓርብኛታትን ዘለዎም ጽልዋን

ፍታሕ፡ ኣብ እዋን መሰጋገሪ መንግስቲ ብፍላይ ነዚ ጉዳይ ዝከታተላን ፍታሕ ዘናድያን ሓደ ወይ ክልተ ኮሚሽናት ክምስረታ ኣለዎን።

ብድሆ 4፡ ጉዳይ መሬት፣ ጽንፋ፣ ምምሕዳራዊ ዘባታትን ደባትን

ፍታሕ፡ ኣብ እዋን መሰጋገሪ መንግስቲ ብፍላይ ነዚ ጉዳይ ዝከታተላን ፍታሕ ዘናድያን ሓደ ወይ ክልተ ኮሚሽናት ክምስረታ ኣለዎን።

ብድሆ 5፡ ብመራሕቲ ሰልፊ ነበር፡ ኣባላት ሰራዊትን ናይ ጸጥታ ኣካላትን ክህሉ ዝኸለል ነቲ ቃልሲ ናይ ምጭዋይን ስልጣን ናይ ምምንዛዕን ድልዩት

ፍታሕ፡ እዚ ኣብዚ ሰነድ ተዘርዘሩ ዘሎ ናይ ምስግጋር መስርሕን ቅጥዕታን፣ ኤርትራውያን ተቃላቲ ንፍትሒ ብሓድ ድምጺ ኣንጻር ስልጣን ክግብቱ ዝደልዩ ጉጅለታት ሓቢሮም ንኺቃላሱ ከገልግሎም ይኸእል። ኣብዚ ቅጥዕታት ስምምዕ ምግባር፡ ብእዋኑ እንታይ ከምዘድሊ ንምፍላጥን፣ ኤርትራውያን ተቃላቲ ንፍትሒ ናይ ስራሕ ውጥን ከውጽኡን፣ ኣብቲ ዝወጸ ውጥን ጸኒዖም ክሰርሑን ንምትብባዕ ሓጋዚ እዩ።

ብድሆ 6፡ ዘይንጹራት መምርሒታት፣ ንተቐባልነት ዝምልከቱ ጉዳያት፣ ወሳኔታትን ኣተገባብሮአምን

ፍታሕ፡ ናይ መንግስቲ ብቕዕት ሓደ መለክዒ፣ ናብ መንግስታውያን ትካላት ዝወርዱ ትእዛዛት ከመይ ከምዝግለጹን ኣብ ህዝቢ ዝህልዎም ተቐባልነትን፣ ከምኡውን ናይ ወሳኔታት ኣድማዕነትን ደረጃ ትግባረአምን እዩ። ምስ ምትላል፣ ብልሽውናን ብዘይ ኣግባብ ስልጣን ምጥቃምን ዝተተሓሓዙ ክስታት ንመሰጋገሪ መስርሕ ክሓላፍኹን ናብ ግርጭታት ከምርሑን ይኸእሉ እዮም። ምምራጽ፣ ምሻምን ምቁጻርን ሰራሕተኛታት መንግስቲ ብግብእን ብግሉጽ መገድን ክግበር ኣለዎ። ሕግታት፣ ፖሊሲታት፣ ምምሕዳራዊ መትከላት፣ ኣገባባት፣ ቅጥዕታት፣ መዓቀኒታት፣ ሓፈሻዊ መምርሒታትን ወግዒታትን ብንጹር ንህዝቢ ክግለጹ ኣለዎም። ምኽባር ሕግን ተቐባልነቱ ምክትታልን፣ ሕጋዊን ስሩዕ ኣገባብን ክኸተሉ ኣለዎም።

ብድሆ 7፡ ናይ መሰጋገሪ መርሓ-ግብሪ፣ ምድንጓይን ኣሰራርዓ ቀዳምነታትን ዝምልከቱ ጉዳያት

ፍታሕ፡ ናይ መሰጋገሪ መርሓ-ግብሪ ትጽቢት ብዘይተገብረሎም ፍጻሜታት፣ ዘይምስምማዕትን ግርጭታትን ክዳናን ነጥብ-ምዕራፋት ክስሕትን ብዘሕ 2ዜ ይረክ እዩ። ብተወሳኺ፡ ናይ መሰጋገሪ እዋን ኣካላት እኹል ተመኩሮ ምስዘይህልዎም ድማ፣ ንመሰረታውያን ሃገራዊ ቀዳምነታት ቀልጢፎም ከተግብሩ ስለዘይከእሉ፣ ካብቲ ስምምዕ ዝተበጽሑ ናይ ምስግጋር ናይ ግዜ ሰሌዳ ክናወቑ ይኸእል። እቲ ምድንጓይ ህዝባዊ ወቕሳ፣ ሕርቃንን ግርጭትን ከምጽእ ይኸእል። ዋና ምክንያታት ናይ ምድንጓይን ቀዳምነታት ኣለሊኻ ዘይምፍጻምን፣ ናይ ጉዳያት ክብደት፣ ንጹር ውጥን ዘይምህላው፣ ክትግብሩ ዘይከእሉ መብጻዓታት ምሃብ፣ ትጽቢት ዘይተገብረሎም ፍጻሜታት፣ ህዝቢ ብዛዕባ ከይዲ ምስግጋር ዘለዎ ድሩት ሓበሬታ፣ ናይ ጸጋታት

ሕጽረትን፣ ኮነ ኢልካ ስልጣናም ንምንዋሕ ሰበ ስልጣን መንግስቲ ዝፈጥርዎ ምድንጓዳዎትን ክኹኑ ይኸእሉ። ነዞም ብድሆታት ንምእላይ እዞም ዝስዕቡ ነገራት የድልዩ። ግቡእን ኣብ ክውንነት ዝተመርኮሰ ናይ ምስግጋር ውጥን ምህላው፣ ምስ ከም ወክልቲ ህዝቢ፣ ናይ ፖለቲካ ሰልፍታት፣ በርገሳውያን ማሕበራት፣ ክኢሊታት፣ ምሁራት፣ ህዝብን ካልኣት ትካላትን ኣብ ጊዜ ምንጻፍ ውጥን ቀጻሊ ርክባት ምግባር፣ ካብ መስመር መስርሕ ከውጽኡ ዝኸእሉ ነገራት ንምእላይ እሙናት ናይ መቋጻጸሪ መገድታት ምህላውን፣ ምዕባላን ግስጋሳን ምስግጋር መስርሕ ብቀጻሊ ምክትታልን እዮም።

ብድሆ 8: ኣብ መንነት ዝተሞርኮሰ ፖለቲካ

ፍታሕ: ኤርትራ ብዙሓት ብሄራት፣ ሃይማኖታትን ባህልታትን ዘለዋ ሃገር እያ። ኤርትራ ካብዚ ዘላቶ ጭቆና ወጽዖ ናብ ደሞክራሲያዊ ስርዓት ክትሰጋገር፣ ናይ መንነት ፖለቲካን ምትፍናንን ብጉቡእ ክታሓዙን፣ ፖለቲካኛታት ንናይ ብሄር፣ ቀቢላ፣ ሃይማኖት ፍልልያት ተጠቐሞም ግርጭታት ከየጓሃህሩ፣ ሃገራዊ ስምረት ከይዝርጉን፣ ፖለቲካዊ ስልጣን ከይግብቱን ኣድለይቲ መከላኸሊ መገድታት ክህልዉ ኣለዎም። ናይ መንነት ፖለቲካ፣ ናይ ጽልእ ዘረባን ግጉይ ሓበሬታ ናይ ምዝርጋሕን ኣምራት ብንጹር ተገሊጾም፣ ንዶኦም ዝምልከቱ ሕግታት፣ ፖሊሲታትን ቅጥዕታትን ብግቡእ ክኸበሩ ኣለዎም። ብተወሳኺ፣ ኣጠቓቕማ ማሕበራዊ መራኸቢታትን ኣብ ፖለቲካዊ ወፍሪ ዘለዎም ተራን ብንጹር ክግለጹ ኣለዎም። ምወላ ፖለቲካዊ ወፍሪን ኩሎም ፖለቲካዊ ንጥፊታትን ንህዝቢ ግሉጽ ክኹኑ ኣለዎም። ንፖለቲካዊ ሰልፍታት ዝምልከቱ ሕግታት ዝነድፍን፣ ንትግባረኦም ዝከታተልን፣ ምስዝጣሓሱ ድማ ናብ ናይ ኤርትራ መሰጋገሪ ቤት-ምኽሪ ጸብጻብ ዘቐርብ ናይ መሰጋገሪ ኮሚሽን ክምስረት ኣለዎ።

ብድሆ 9: ንጸጥታ ዝምልከቱ ጉዳያት

ፍታሕ: ቀንዲ ሓላፍነት ናይ ሓይልታት ምክልኻል ኤርትራን ናይ ስለያን ጸጥታን ትካላትን፣ ንኤርትራ ካብ ግዳማዊ ተጻብኢታት ንምሕላውን፣ ልዑላውነትን ግዝኣታዊ ሓድነትን ሃገር ንምክባርን ክኸውን ይግባእ። እዞም ናይ መንግስቲ ትካላት ንመስርሕ ደሞክራሲ ተኸቲሎም ክሰርሑን ሓለውቲ መትከላት ደሞክራሲ ክኹኑን፣ ዳግመ ውደባ ተገራሎም፣ ኣብ ትሕቲ ሲቪላዊ መንግስቲ ከጣየሱን ተረኣምን ሓላፍነቶምን ብንጹር ክግለጹን ክድረትን ይግባእ። ከም ኣካል ናይቲ ዳግመ ውደባ፣ ሃገራዊ ኣገልግሎት ምስ ኣህጉራዊ ደንብታት ብዝሰጠ ምልክዑ ክታዕራረ ኣለዎ። በዚ ዘሎ ስርዓት ዝተፈረሙ ውተሃደራውን ጸጥታውን ስምምዓት፣ ምስ ረብሓ ህዝቢ ኤርትራ ዘይሓየሱ ተኸቲዮም ክሰረዙ ኣለዎም። ናይ ኤርትራ መሰጋገሪ መንግስቲ ምስ ፈተውቲ ሃገራት ዘለዉ ሰፋሕትን ዓሞቕትን ዲፕሎማሲያዊ ፖሊሲታት፣ ሽርክናታትን ኪዳናትን ክቕጽሎም ኣለዎ።

ብድሆ 10: ቁጠባውን ፊናንሳውን ጉዳያትን ምውህላል ሃገራዊ ዕዳን

ፍታሕ: ዝፈሸለ ፖለቲካዊ ስርዓት ተኸቲሎ ዝመጽእ ናይ መሰጋገሪ እዋንን ምስኡ ዝተሓሓዙ ሕጊ ናይ ምክባር ብድሆታት፣ ባይታ ዝዘበጠ ዋጋ ባጤራን ኣዝዩ ድሩት ጸጋታትን፣ ቁጠባዊ ፍሽለት ሃገር ከየስዕቡ ኣብ ኤርትራውያን ሻቕሎት ከምጽእ ይኸእል እዩ። ናብ ደሞክራሲያዊ ምሕደራ ናይ ምስግጋር መስርሕ ምስ ምፍታሕ ቁጠባውን ፊናንሳውን ሽግራት ህዝቢ ኤርትራ ኢድ ንኢድ ተታሓሲዞም ምስዝኸዱ፣ መስርሕ ደሞክራሲ ክዕወት ዓቢ ተኸቲሎ ኣለዎ። ተዘይኮይኑ ግን እቶም ቁጠባዊ ሽግራት፣ ፖለቲካዊ ዘይምርግጋእ ብምምጻእ ንመሰጋገሪ መስርሕ ክዕንቅፍዎ ይኸእሉ እዮም። ኤርትራውያን ተቓላስቲ ንፍትሒ ንህጹጽ እዋን ንምቅርራብ፣ ዕዳጋ ንምርግጋእን፣ ዝቐሰበ ንምቁጽጻርን፣ ድሕሪ ምውዳቕ ህግደፍ ክመጽእ ዝኸእል ናይ ቁጠባ ውድቀት ንምክልኻል ዝኸእሉ ምስ ምህላው ቀረባት ዝተታሓሓዙ ፖሊሲታትን ውጥናትን እዚ ስርዓት ቅድሚ ምውዳቕ ከነድፉ ኣለዎም። ንህጹጽ እዋን ምቅርራብ ኣብ ዝግበሩ ንጥፊታት ዝዋስኡ ሰባት፣ ጻዕርታቶም ንምውህሃድ ምስ ናይ ረድኤት ትካላት ጥበቕ ርክብ ከምስርቱ ኣለዎም። ናይ ፖለቲካ ምስግጋር ካብ ምእኩል ቁጠባዊ ስርዓት ናብ ርትዓውን ደሞክራሲያውን ናይ ዕዳጋ ቁጠባ ምስግጋር ዘግቓለለ ክኸውንን ብሕታዊ ጽላት ኣብ ህንጻት ሃገር ብናጻ ክዋሳእ ዘፍቅድን ክኸውን ኣለዎ። ኣብ ግዳም ዝርከቡ ሰብ ጸጋ ኤርትራውያን ኣብ ሃገሮም ከውፍሩ፣ ስራሕ ክፈጥሩን ሃብቲ ክድልቡን ክተባብዑ ኣለዎም። ናይ መሰጋገሪ መንግስቲ፣ ሃገራዊ ዕዳን ናይ ዓመታዊ መንቀሳቐሲ ፊናንስ ሕጽረትን ከይዓቢ ክሰርሕ ኣለዎ። ናይ ቁጠባ ፖሊሲታትን

አካይዳታትን ቀጻልነት ዘለዎምን ሃሃራዊ ዕብዩት ዝሃቀኑን ብምግባር፣ ንባጀት ዝምልከቱ ውሳኔታት ንኪኢላታት ብምግባር፣ ኣብ ትምህርትን ዓቕሚ ሰብ ኣብ ምድላብን ዘድሊ ወፍሪ ብምግባር፣ ኣብ ናይ ወፍሪ መስርሕ ግሉጽነት ብምዝውታርን፣ ኣብ ፖለቲካ ተዋሳኒቲ ብስም ሃገር ካብ ናይ ወጻኢ ኣካላት ክወስድዎ ዝኸለሉ ለቃሕ ዓይነቱን ብዝሉን ብምድራትን፣ ወጻኢታት ካብ ልክዕ ንላዕሊ ክኹዱ ዘተባብዑ ነገራት ምንካይ ይከኣል። ብተወሳኺ፣ ዘይተኣደነ ናይ ሃብቲ ፍልልይ ዘይፈጥር ርትዓዊ ናይ ቀረጽ ፖሊሲ ክህሉ ኣለዎ። ንትምህርቲ፣ ንጥዕና፣ ንመንበሪ ኣባይቲ፣ ንመጓጓዣያን ንጠረታን ዝምልከቱ ማሕበራዊ ፖሊሲታት ክተኣታተው ኣለዎም። ከምኡ ምስዘይግበር ግን ኣታ ሃገር ኣብ ናይ ቁጠባ ዘይምርግጋእ ክትኣቱን ሃገራዊ ዕዳ ክውስኸን ይኸእል እዩ።

ብድሆ 11: ብልሽውና፣ ድኹማት ትካላትን፣ ሓድጊ ምልካዊ ስርዓትን

ፍታሕ: ኣዝዩ ዝሳዕረረ ብልሽውና፣ ፊናንሳዊ ጸቕጢ፣ ቢሮክራሲያዊ መሰናኸላት፣ ድኹማት መንግስታውያን ትካላት፣ ውሑድን ግዚኡ ዝሓለፈ ፍልጠት ዝሓዘ ሰራሕተኛን፣ ልሙሰ ብሕታዊ ጽላትን፣ ገለ ካብ ሓድጊታት ምልካዊ ስርዓታት እዮም። ከምዚኣም ዝኣመሰሉ ናይ ስራሕ ሃዋሁን ኣገባባትን፣ ናይ ዘይምርግጋእ ሓይልታት ኮይኖም ንኹሉ ሸነኻት ቁጠባ፣ ጸጥታን ፖለቲካዊ ስርዓትን ብኣሉታ ዝጸልዉ እዮም። ነዚ ዝግንዘቡ ኤርትራውያን ተቓለስቲ ንፍትሒ ዓመታት ንዝወስዱ ናይ ሕውየት ጻዕርታትን፣ ንኣርጎጽጎጽ ዝመልኦ ቁጠባውን ፖለቲካውን ሃዋሁ ቅሩባት ክኹኑ ኣለዎም። ድሕሪ ምውዳቕ ዲክታተራዊ ስርዓታት፣ ኣሉታዊ ጽልዋ ናይዘም ናይ ዘይምርግጋእ ሓይልታት ንምእላይ ዓመታት እዩ ዝወሰድ። እንተኾነ ግን፣ መንግስታውያንን በርኪላዊ ትካላትን ብምትሕብባር ብሕጋዊ፣ ትምህርታዊ፣ ተክኖሎጂካውን መራኸቢ ብዙሓንን፣ ከምኡውን ደገፍ ህዝቢ ንምኸሳብ ዘኸለሎም ኣሰራርሓ ብምጥቃም፣ ነዘም ናይ ዘይምርግጋእ ሓይልታት ክቃለስዎም ይኸእሉ እዮም። ኣሉታዊ ሓድጊታት ስርዓት ህግደፍ ናብ ደሞክራሲያዊ ምሕደራ ንምስግጋር ንዝግበር መስርሕ ካብቶም ቀንዲ መሰናኸላት ክኹኑ እዮም። ናይ መንግስታውያንን ዘይመንግስታውያንን ኣካላት ጸጋታትን መሻርኽትን ኣዋፊርካ፣ ናይ ኣካላት መንግስቲ ዳግመ ውደባ ብምግባር፣ ናይ ህዝቢ ንቕሓት ክብ ብምግባር፣ ኣብ ግልጋሎት ህዝቢ ውሑስ ለውጢ ብምግባርን፣ ኤርትራ ነዘም መሰናኸላት ክተወግዶም ትኸእል እዩ።

ብድሆ 12: መራሕቲ ስልጣን ምግባር ወይውን ስልጣን ምቕራሕ ዝኣብዩሉ ኩነታት

ፍታሕ: መስርሕ ምርጫን ምቕራሕ ስልጣንን ኣብ መንጎ ዝተፈላለዩ ፖለቲካዊ ሓይልታት ሰላም ንምፍጣርን ንምህናጽን ዘኸለሉ ልሙዳት መገድታት እዮም። መስርሕ ምርጫን ምቕራሕ ስልጣንን ዝተፈላለዩ ፖለቲካዊ ሓይልታት ኣብ መንግስቲ ቦታ ክህልዎም ዕድላት ይህቡን። ሓደ ሰልፊ ስልጣን ክግብት ዘለዎ ተኸእሎ ይንክዩን እዮም። ሓደ ሓደ ግዜ፣ ኣብ ስልጣን ዘለዉ ሰባት ምርጫ ምክያድ ብምእባይን፣ ናይ ስልጣን ምቕራሕ ጻዊታት ብምንጻግን፣ ነቲ ናይ መሰጋገሪ እዋን ከናውሕዎ ይኸእሉ እዮም። ናይ መሰጋገሪ እዋን ምስዝናወሙ ድማ፣ ንጥፊታት ምስግጋር ክለምሱን፣ መስርሕ ምስግጋር ናይ ምፍቕል ሓደጋ ክብ ክብሉን ይኸእሉ እዮም። ነዚ ንምፍቕስ፣ ኤርትራውያን ተቓለስቲ ንፍትሒ ኣብ መስርሕ፣ ግዜ ሰሌዳ፣ ኣገባባት፣ ህልው ኩነታት፣ ንምርጫን ንስልጣንን ምቕራሕ ንዘድልዩ ረቋሒታትን ኣብ ካልኣት ፖሊሲታትን ሓባራዊ መረዳእታ ክህልዎም ኣለዎ።

ብድሆ 13: ካብ ናይ ግዳም ሓይልታት ከመጹ ዝኸለሉ ጸቕጥታትን ጽልዋታትን

ፍታሕ: ፖለቲካውያንን ዘይፖለቲካውያንን ሳልሳይ ኣካላት ኣብ መሰጋገሪ እዋን ኣብ ዘተን ዕርቅን ናይ ምምኽኻር ንጥፊታትን ክሳተፉ ልሙድን ተቐባልነት ዘለዎን እዩ። እንተኾነ ግን ግዳማዊ ምትእትታውን፣ ኣብ ሃገራዊ ዛዕባታት ጸቕጥታትን ጽልዋን ምግባርን፣ ብኹሎም ውልቀሰባትን ሰልፍታትን ከንጸጉ ኣለዎም። ብስውርን ብቕልዕን ዝግበሩ ግዳማዊ ምትእትታዎትን ጸቕጥታትን፣ ኣብ ናይ ፖሊሲ ሰነድ ብንጽር ክግለጹን ኩሎም ተወዳደርቲ ሰልፍታት ነቲ ፖሊሲ ክኸተሉዎን ኣለዎም። ንቤት ጽሕፈት ዝወዳደሩ ሰባት፣ ላዕለዎት ሰበስልጣናት፣ ሓንጻጽቲ ፖሊሲታትን ኣባላት ፈጻሚቲ ኣካላትን፣ ንቅዋም ሃገር ንምኸባርን ንምትግባርን፣ ብዝላዓለ ነጻ ናይ

ምውሳኔን ደረጃ ንምጥቃምን፣ ተሓታትነቶም ንኤርትራ ምኳኑ ንምርግጋጽን ቃለ ማሕላ ከገብሩ አለዎም። አገልገልቲ ህዝቢ ንሃገራዊ ድህነት አብ ሓዲጋ አብ ዘእትዉ ንጥፈታት ምስዝሳተፉ ገበነኛታት ምኳኖም ከንጻር አለዎ። እዚ ከአ ምስ ናይ ወጻኢ ሓይልታት ወጊንካ አንጻር ሃገር ምስራሕ፣ ምቕሳብ (coercion)፣ ናቶም ትእዛዛት ምትግባር፣ ስልጣን መንግስቲ ምብዳህን፣ ካልኣት ናብ ምግንጻልን ሓድሕድ ኩናትን ከስዕቡ ዝኸለሉ ንጥፈታትን ከጠቃልል ይኸእል።

ብድሆ 14፡ ትጽቢት ህዝቢ ኤርትራ ከተማልእ ዘይምኸኣል

ፍታሕ፡ አብ ግዜ ለውጢ፡ ብፍላይ ድማ እታ ሃገር አብ መዳያት ፖለቲካዊን ባህላውን ስርዓት፣ ሕግታት፣ ክብርታት፣ ጸጋታትን ሓርነታትን፣ ጭብጣትን ዓባይትን ቅርጻዊ ለውጥታት አብ ትጅምረሉ እዋን፡ ትጽቢት ህዝቢ ብግብጽ ምእላይ ናይ መስርሕ ለውጢ አገዳሲ ረቋሒ እዩ። አብዚ ንለውጢ ዝግበር መስርሕ ምስግጋር፡ ትጽቢት ህዝቢ ንምምላእ፡ ምስ ህዝቢ ርክባት ምፍጣር፣ እምነት ምህናጽ፣ ርእዮ ህዝቢ ንምእካብ ናይ ካብን ናብን መራኸቢ መስመራት ምኸፋትን፣ ስክፍታታት ህዝቢ አብ እዋኑ ምፍታሕን ዩድሊ። አብ ማሕበረ-ፖለቲካዊ መዳይ፡ ዜጋታት አብቲ ናይ ለውጢ መስርሕ፡ ብማሕበራዊ ንጥፈታት፣ ብሙዚቃን ስነጥበብን፣ ብትምህርታዊ መደባትን፣ ብናይ ለውጥን ምዕባለን ሓሳባት ንምስሳን ብብሕታዊ ትካላት ዝግበር ምወላን፣ ከምእም ዝአመሰሉ ዝተፈለለዩ መገድታትን ክሳተፉ ምትብባዕ ኣድላዩ እዩ። አብ መንጎ ዝተፈለለዩ ዘባታት፣ ሃይማኖታትን ብሄራትን ኤርትራ ሃገራዊ ስነት ምስሳን ምስ ትጽቢት ማሕበረ-ፖለቲካዊ ለውጢ ተታሓሒዙ ዝኸይድ እዩ። ናይ መሰጋገሪ መሪሕነት፡ ንሕጋዊ መሰላት፣ ረብሓታትን ኩነታትን ኤርትራውያን ውሑስ ካብ ምግባር ሓሊፉ፡ ስምዒታት ሕዝቢ ምምዛንን ምስ ኩነታቶም ምድንጋጽን፣ አወንታዊ ዝምድና ምህናጽን፡ አብ መንጎ ህዝብን መሪሕነትን ክህሉ ዝኸእል ምስሕሓብ ምንካይን ኣዝዮም ኣድላይቲ ኢዮም። አብ ቁጠባዊ መዳይ ሰባት ዝሓሸ ቁጠባውን ማሕበራውን ዕድላት ክረኽቡ ትጽቢት ኣለዎም። እታ ሃገር አብ ኩሉ ሕብረተሰብና ዘሎ ድኽነትን ሕሰምን ንምንካይ ዝዓለሙ ርትዓዊ ፖሊሲታትን መደባትን ከተታኢታቱን፣ ናብ ሃብትን ቁጠባዊ ምርግጋእን ዘምርሕ መርሓ-ግብሪ ክትክተልን ኣድላዩ እዩ። አብ ዘባውን ኣህጉራውን መዳያት፡ ትጽቢት ህዝቢ ንምምላእ፡ ምስ ጎረብብቲ ሃገራት ምስሕሓብን ጎንጽን ከምጽኡ ዝኸእሉ ጠንቅታት ምእላይን፡ ሰላምን ጸጥታን ምሕላውን፡ ምስ ጎረብብትን ካልኣት ሃገራትን ናይ ምዕባለን ቁጠባን ምትሕግጋዝ፣ ምሕዝነትን ሸርክነትን ምፍጣርን፣ ናይ ሕድሕድ ምክብባር ባህሊ ምምዕባልን ኣድላይቲ ኢዮም።

ብድሆ 15፡ ምስ ሓዲጋን ኣሉታዊ ፍጻሜታትን ዝተሓሓዙ ትጽቢት ዘይተገብረሎም ዘቤታውን ግዳማውን ጸገማት

ፍታሕ፡ ኩሎም ነገራት ኩሉ ግዜ ከም ዝተመደበሎም ኣይከዱን እዮም። ሳሕቲ ትጽቢት ዘይተገብረሎም ብዓይነቶምን ዕብዮቶምን ዝፈለለዩ፡ ተዓጻጻፍን ቅጽበታዊ መልሲ ክህብ ዝኸእል ኣድማዒ ናይ መሰጋገሪ መሳርሒ ዝጠልቡ ዘቤታውን ግዳማውን ብድሆታት ይመጹ እዮም። ካብቲ ፈለማ ዝተወጠነ መስርሕ ምስግጋርን ናይ ግዜ ሰለዳን ዋላ ቁሩብ ለውጢ ከይገበርካ ከተተግብሮ ምፍታንን፡ ካብ ውጥን ኣዝዩ ብዝራሓቐ መልክዑ ምትግባርን፡ ካብ ጥቅሙ ጉድኣቱ ከዛይድ ይኸእል እዩ። ናይ መሰጋገሪ መንግስቲ፡ አብ መስመር መስርሕ ለውጢ ብምጽናዕን፡ ነቶም ሓዲስቲ ደሞክራሲያዊ ትካላት ንኣሉታዊ ፍጻሜታት ገጠሞም ከጻወሩ ንኸኸእሉ ብምሕያልን፡ ነዞም ብድሆታት ብብቐዓት ክፈትሑም ይኸእል እዩ። ብተወሳኺ፡ መንግስቲ ህዝባዊ ደገፍ ንምኸሳብን፡ ዜጋታት አብቲ ስርዓትን ናይ ለውጢ መስርሕን ምትእምማን ከሕድሩ ንምግባርን፡ ናይ ህዝቢ ርድኢት ክብ ንምባል ዝዓለሙ ጻዕርታት ክገብር ይግባእ።

መስርሕ ምስግጋርን መርሓ ጎደናን

ድሕሪ ውድቀት ስርዓት ህገደፍን፣ ኤርትራ ካብ ውልቀ መላኽነት ናብ ገሰጋሲ ዝኾነ ነጻ ሃገረ መንግስቲ ኣብ እትሰጋገረሉ እዋንን፣ መስጋገሪ መንግስቲ ዝተኣማመነሉም ብጉቡእ ዝሰርሑ ትካላት፡ ሕግታትን ስርዓተ ምሕደራን ከህሉዉ ትጽቢት ምግባር ኣይካእልን። ነዞም ዝተጠቐሱ ትካላትን ስርዓተ ምሕደራን ምፍጣርን፡ ደሞክራሲያዊ ፖለቲካዊ ባህሊ ምንጋሰን ግዜ ዝወስዱን በዳህትን መስርሓት እዮም። ነዞም ብድሆታትን ንምግባም እምባኣር፡ ደሞክራሲያዊ መስርሕን ፖለቲካዊ ባህልን በብደረጃኡ ዘማዕብል፡ ኣብ ሰለስተ መድረኻት ዝተኸፋፈለ ናይ ምስግጋር መስርሕ የድሊ።

ቀዳማይ መድረኽ

እዚ መድረኽዚ ግዝያዊ ወይ ከኣ ናይ ህጹጽ እዋን መድረኽ ይበሃል። ንኣቃውማን ቅርጽን ናይቲ ድሕሪ ምውዳቕ ውልቀ ምልኪ ኣብ ኤርትራ ዝምስረት ግዝያዊ መንግስቲ ድማ ይገልጽ። እዚ ግዝያዊ መንግስቲዚ ካብቲ ውልቀ ምልካዊ ስርዓት ይገልጽ። ዕለት ጀሚሩ ከሰብ'ቲ ወግዓዊ ናይ መስጋገሪ መንግስቲ ዝምስረተሉ ጊዜ ዘገልግል መንግስትን ስርዓተ ምሕደራን እዮ። ኣብዚ ቀዳማይ መድረኽ፡ ኤርትራ ብመሰረት ኣቲ ነዚ መድረኽዚ ዝዳኡን ዝጸድቅን ቻርተር፡ ብግዝያዊ መንግስቲ ትመሓደር።

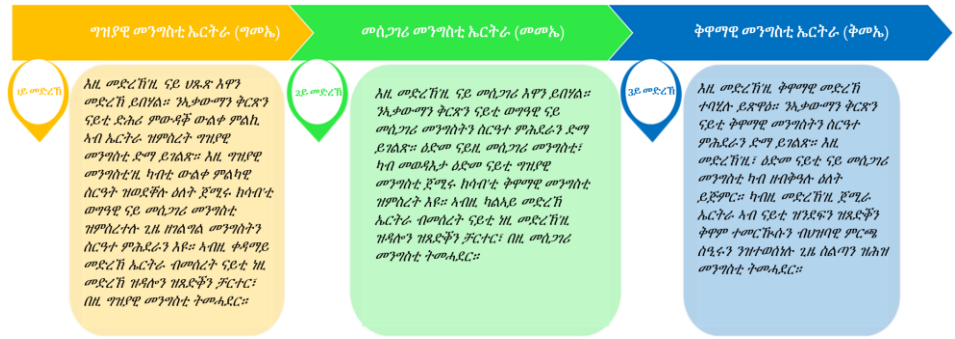
ካልኣይ መድረኽ

እዚ መድረኽዚ ናይ መስጋገሪ እዋን ይበሃል። ንኣቃውማን ቅርጽን ናይቲ ወግዓዊ ናይ መስጋገሪ መንግስትን ስርዓተ ምሕደራን ድማ ይገልጽ። ዕድመ ናይዚ መስጋገሪ መንግስቲ፣ ካብ መወዳእታ ዕድመ ናይቲ ግዝያዊ መንግስቲ ጀሚሩ ከሰብ'ቲ ቅዋማዊ መንግስቲ ዝምስረት እዮ። ኣብዚ ካልኣይ መድረኽ ኤርትራ ብመሰረት ኣቲ ነዚ መድረኽዚ ዝዳኡን ዝጸድቅን ቻርተር፡ ብመስጋገሪ መንግስቲ ትመሓደር።

ሳልሳይ መድረኽ

እዚ መድረኽዚ ቅዋማዊ መድረኽ ተባሂሉ ይጽዋዕ። ንኣቃውማን ቅርጽን ናይቲ ቅዋማዊ መንግስትን ስርዓተ ምሕደራን ድማ ይገልጽ። እዚ መድረኽዚ፡ ዕድመ ናይቲ ናይ መስጋገሪ መንግስቲ ካብ ዘብቅዓሉ ዕለት ይጀምር። ካብዚ መድረኽዚ ጀሚራ ኤርትራ ኣብ ናይቲ ዝንደፍን ዝጸድቅን ቅዋም ተመርኹሱን ብህዝባዊ ምርጫ ሰዓሩን ንዝተወሰነሉ ጊዜ ስልጣን ዝሕዝ መንግስቲ ትመሓደር።

Commented [TM1]: Sorry I couldn't edit the illustration to reflect the minor changes I made in the preceding paragraphs.



ቀዳማይ መድረኽ፡ ግዝያዊ መንግስቲ ኤርትራ

እዚ ናይ ህጹጽ እዋን ግዝያዊ መንግስቲ፡ ነቲ ድሕሪ ምውዳቕ ናይዚ ምልካዊ ስርዓት ክፍጠር ዝኽእል ናይ ስልጣን ሃጻፍ ንምምላእን፡ ሃገር ንምርግጋእን ዝሰርሕ ስርዓተ ምሕደራ እዮ።

ሓላፍነታት ናይዚ ግዝያዊ መንግስቲ፡

- ብህጹጽ ንኹሎም ፖለቲካውያን እሱራትን ካልእ ብዘይ ፍርድን ፍትሕን ብግፍፊ ዝተኣሰሩ ዜጋታት ይፈትሕ
- ሰላምን ምርጫን ፈጠሩ፡ ስግኢታትን ህውከትን ኣብ ምቁጽጻር ይነጥፍ
- መባእታውያን ቀረባት ናብ ህዝቢ ከምዝበጽሑ ይገብርን የረጋግጽን
- ንዓቢይቲ ድንገታውያን ሓደጋታት ምስ መሓዘት መንግስታትን ዘይመንግስታውያን ትካላትን ብምትሕግጋዝ ቅልጡፍ ምላሽ ይህብ
- ኣብ ላዕሊዎይ ጽፍሒ ሓላፍነት ናይ ወተሃደራውን ጸጥታውን ትካላት ናይዚ ምልካዊ ስርዓት ዘለዉን ብገበን ዝጥርጠሩን ሰባት ኣብ ቁጽጽር ከምዝኣትዉን ናብ ፍርዲ ከምዝቀርቡን ይገብር
- ኣድሊይቲ ናይ ምክልኻል፣ ጸጥታ፣ ፖሊስን ኣኸበርቲ ሕግን ብህጹጽ ከምዝምስረቱ ይገብር
- ጸረ ደሞክራሲያዊ ትካላት ናይዚ ምልካዊ ስርዓት ከምዝፈርሱ ይገብር
- ነቶም ዝጸንሑ መንግስታዊ ትካላት ኣድላዪ ምትዕርራይን ምምሕያሽን ይገብር
- ንህዝባዊ ነጻነት ዝጸረፉ፣ ዘይፍትሓውያን ሕግታትን ኣሰራርሓታትን ናይዚ ምልካዊ ስርዓት የወግድ
- ዓለምለኸዊ መለከዕታትን መስርሓትን ዘይከተሉ ኣብያተ ማእሰርቲ ይዓጹ
- ኩሎም ባዚ ምልካዊ ስርዓት ዝተኸተሙ ውዕላትን ስምምዓትን፣ ረብሓ ሃገርን ህዝብን ምስዘየኹብሩ ወይ ንሉዓላውነት ኤርትራ ምስዝግህሱ፣ ከምዝፈርሱ ይገብር
- ኩሎም ብህግደፍ ዝካየዱ ንጥፈታት ወይ ይዓጹ ወይ ናብቲ መንግስቲ ከምዝኣትዉ ይገብር
- ብሕጊ ነጻ ክሳብ ዝበሃሉ፣ ኣብ ልዕሊ ኩሎም ላዕሊዎት ሓላፍቲ ህግደፍ ናይ ምንቅስቃስ ፍቓድ ይኣግድን ንብረቶም ይሕዝን
- ኣብዚ መድረኽ ምስግጋር፣ ዝኾነ ፖለቲካዊ ሰልፌ ይኹን ካልእ ጥርፍፈ፡ ጎጽን ስነ መጎት ሓይልን ምስ ዝጥቀም፣ ካብ ተሳታፍነት ናይቲ ፖለቲካዊ መስርሕ ከምዝገፈግ (ከምዝውገድ) ይገብር
- ሃገራዊ ሉዓላውነት የውሕስን ሃገራዊ ጸጋታት ብብልሽውናን ካልኣት ዘይሕጋውያን ነገራትን ከይሰረቑን ከይባኸንን ይከላኸል
- ናይ ምስግጋር ኮሚሽን ብምቕጻም፣ ጽፋፍ መሰረት ናይቲ ዝሰዕብ መሰጋገሪ መንግስቲ ከንብርን፣ ኣሳታፍን ሓቛፍን መስርሕ ከህሉን ይሰርሕ
- ብመሰረት ዝተዋህቦ ናይ ጊዜ ገደብ ድማ፣ ግዜኡ ምስ ኣኸለ፣ ነቲ ዝሰዕብ መሰጋገሪ መንግስቲ ብስፋዕን ጽፋፍን መገዲ ስልጣኑ የረከብ።

ዕድመ ናይዚ ናይ ህጹጽ እዋን ግዝያዊ መንግስቲ ካብ 6 - 12 ወርሒ ዘይነውሕ ይኸውን። ኣብ ኣሰራርሓ ናይዚ ግዝያዊ መንግስቲን ምምቕራሕ ስልጣንን፣ ብልዝብን ምርድዳእን ናይ ኩሎም ተቓላስቲ ንፍትሕን፣ ከምኡውን ተሳታፍነት ኣብ ሃገራዊ ዋዕላ ናይ ኩሎም ሰብ ብርኪ ብዘረጋገጽ መንገድን ይኸውን። ውክልናን መስፈሪታት ተሳታፍነትን ብዙሕ ረጅሒታት ዘማልእ ይኸውን። ንኣብነት፣ ዞባታት፣ ፖለቲካውያን ሰልፍታት፣ ሲቪካውያን ማሕበራት፣ ናይ ደቀንስትዮ ማሕበራት፣ ናይ መንእሰያት ማሕበራት፣ ሞያውያን፣ ዓቢይቲ ዓዲ፣ ፍሉጣት ሃገራውያንን ኣብ ስደት ዝርከቡ ኤርትራውያንን ተሳታፍነት ዘረጋገጸ ይኸውን። እዚ እም ኩሎም ክፋላት ሕብረተሰብ ምስቲ ለውጢ ኣብ ምምጻእን ነቲ ምልካዊ ስርዓት ኣብ ምውዳቕን ወሳኒ ተራ ዝተጻወተ ሓይሊ፣ ርትዕዊ ብዝኾነ መገዲ ስልጣን ይመቐርሑ። ቻርተር ናይዚ ግዝያዊ መንግስቲ ሱታፌ ናይዞም ኣብ ላዕሊ ዝተጠቐሱ ክፋላት ሕብረተሰብ ዘረጋገጸ ይኸውን። እዚ ግዝያዊ መንግስቲ ድማ ባዚ ዝሕንጻጽን ዝጸድቕን ቻርተር ናይዚ መንግስቲ ዝመሓደርን ዝምራሕን ይኸውን። ብዝሒ ኣባላቲ፣ ቅርጹን መልክዓቱን ግን፣ ምስ ውሁብ ፖለቲካዊ ኩነታት ናይቲ መድረኽን ስምምዓት ናይ ተሳታፍነት ክውሰን ይከኣል። ብውሑዱ፣ እቲ ግዝያዊ መንግስቲ፣ ናይ ፖለቲካ፣ ናይ ጸጥታ፣ ናይ ሕጊን ናይ ኤኮኖሚን ዓውድታት ዘካተተ ክኸውን ኣለዎ። ብተወሳኺ እዚ ግዝያዊ መንግስቲን ኣካላቱን፣ ሓደ ፍሉይን ነጻን ናይ ምስግጋር ኮሚሽን ብምቕጻም መሰረት ናይቲ ዝሰዕብ መሰጋገሪ መንግስቲ ከንጽፍን፣ ምስግጋር ስልጣን ብጽፋፍን ውሕሉልን ኣገባብ ክትግበርን ክውሕስን ግዴታ ይኸውን።

ካልኣይ መድረኽ፡ መሰጋገሪ መንግስቲ ኤርትራ

ናይ መሰጋገሪ እዋን ቅጥዕታት ናብ ቅዋማዊ ምሕደራ ዘራኹብ ቀንዲ ድልድል ኮይኑ ዘገልግል እዩ። ኣብዚ ግዝያዊ ናይ ምሕደራ ቅጥዕታት፣ ደሞክራሲያዊ ኣሰራርሓ ሱር ምስዳድ ምእንቲ ክጅምር ብዝተኸለለ መጠን ንኹሉ ዝውክል መንግስቲ ከምስረት ኣለዎ። ናይ መሰጋገሪ መንግስቲ ኤርትራ ሓላፍነታት እዞም ዝሰዕቡ ክኹኑ ኣለዎም።

- ግዝያዊ መንግስቲ ኤርትራ ዝጀመሮ ስራሕ ምቕጻል

- መበቆል ገበያትን ዓመጸትን ህግደፍ ሕጋዊ መፍትሔ ከረከቡ ንምግባር ዘኸለሉ ናይ መሰጋገሪ ኣገባባት ፍትሒ ምቕጻል
- ዓይነትን ቅርጽን ናይ መሰጋገሪ እዋን ፖለቲካዊ ስርዓት ምንጻር (ባይቶኣዊ፣ ፕረዚደንታዊ፣ ወይከኣ ሕውስዋስ ፖለቲካዊ ስርዓት)
- ፖለቲካዊ ቅርጽን መሰጋገሪ ቻርተርን መሰረት ብምግባር፣ መንግስታዊ-ያን ኣካላት ምጥያስ
- ህዝባዊ-ያንን ብሕታዊ-ያንን ትካላት ንህዝቢ ኤርትራ ጭቡጥ ረብሓታት ክህቡን መነባብሮ ህዝቢ ከማሓይሹን ናብ ዝኸለሉሉ ደረጃ ምምላስ
- ናይ ፖለቲካ ሰልፍታት ክምስረታን ራእዮን ንህዝቢ ክሸግን እኹል ግዜ ምሃብ
- ቤት ፍርድታት ምምስራት
- ናይ ፖለቲካ ጸግዒ ብዘይሓዙን ናይ ረብሓ ግርጭት ብዘይብሎምን ኪኢላታት ዝምርሓ ኮሚሽናት ምምስራት
- ንናይ ፖለቲካ ሰልፍታትን ንምርጫን ዝምልከቱ ሕግታት ምንጻፍን ምጽዳቕን
- ናይ ዝተፈላለዩ ጨንፈራት መንግስቲ ንጥፊታት ምቁጽጻር
- ብዕጥቃዊ ጎጎጽ ዝኣምኑ ጉጅለታት ኣብ ፖለቲካዊ መስርሕ ናይ መሰጋገሪ እዋን ክይካፈሉ ምግባር
- ቀረጽ ምእካብን ንግዲ ምቁጽጻርን
- ናይ መንግስቲ ባጀትን ወጻኢታትን ምምሕዳር
- ናይ ቅዋም ምምሕዳሮን ምጽዳቕን ኮሚሽን ብዝህበ ለበዋ መሰረት፡ ነቲ ናይ 1997 ቅዋም ምምሕዳሮ፣ ክምዘለዎ ምትግባር፣ ወይ ሓዲሽ ቅዋም ምንጻፍ
- መሰጋገሪ ኮሚሽን ንምምስራት ቅዋማዊ መንግስቲ ኤርትራ ዘድሊ መሰረት ንምንጻፍ ኣብ ዝገብሮም ንጥፊታት ምሕጋዝ
- ናብ ቅዋማዊ ምሕደራ ዘሰጋገር ባይታ ንምጥጣሕ ዘድልዩ ሕግታትን ፖሊሲታትን ምትግባር
- ስልጣን ናብ ብምርጫ ዝተዓወተ ቅዋማዊ መንግስቲ ኤርትራ ምስግጋር

ዕድመ ስልጣን መሰጋገሪ መንግስቲ ኤርትራ ናይ ክልተ ወይከኣ ተነውሐ ናይ ሰለስተ ዓመት ደረት ክህልዎ ኣለዎ። ናይ ስልጣን ምቕቕራሕን ምምስራት መሰጋገሪ መንግስቲ ኤርትራን፡ ብመገዲ ወክልቲ ዞባታትን ወክልቲ ኣብ ወጻኢ ናይ ዝቕመጡ ኤርትራውያንን ዝቕውም ኮይኑ፡ ናይ ቁጽሪ ኣባላት መለክዒ ንዘማልኣ ፖለቲካውያን ማሕበራት ገለ መንበራት ክሕዛኣን ይግባእ። ውክልናን ኣብ መሰጋገሪ መንግስቲ ኤርትራ ንምስታፍ ክማልኡ ዘለዎም ናይ ብቕዓት መለክዒታትን ኣብ እዋን ግዝያዊ ምምሕዳር፡ ብመሰጋገሪ ኮሚሽን ክንጸፍ ኣለዎም። እቲ ናይ መሰጋገሪ መንግስቲ ብውሑዱ፡ ፕረዚደንት ወይከኣ ቀዳማይ ሚኒስትር፣ መሰጋገሪ ባይቶ ኤርትራ፣ ካቢኔ ሚኒስትራትን ናይ መሰጋገሪ ፈራዲ ኣካልን ክህልዎ ይግባእ። ባይቶ መንግስቲ ኤርትራ፡ ብህዝቢ ዝተመርጹ ናይ ዞባ ወክልቲ፣ ወክልቲ ኣብ ወጻኢ ዝርከቡ ኤርትራውያንን፣ ወክልቲ ፖለቲካውያን ማሕበራትን ዝሓቕፈ ይኸውን። ዞባውን ኮማውን ውክልና፡

- ስልጣን ክማቕራሕን ብማእከላይ መንግስቲ ክይባሓትን የውሕስ
- ዉልቀሰባት ብቐሊሉ ናይ መንግስቲ ስልጣን ክይምንዘው ይከላኸል

- ብወከልቲ ኣብ ዝውሰዱ ንባጀትን ካልኣት ቀዳምነታትን ዝምልከቱ ውሳኔታት ግሉጽነት ክህሉ ይሕግዝ
- ብዝተማሓየሽ ዞባዊ ምሕደራ፡ ናይ ውሽጥን ናይ ወጻኢን ወፍሪ ንምዕባይ ዝዓለመ ዞባዊ ውድድራት የተባብዕ
- ዞባታት ንመዓላ ትምህርቲ፣ ጥዕናን ትሕተ-ቅርጽን ዝኸውን ወፍሪ ዝምልከት ባዕላዊ ውሳኔታት ክወስዱ ነጻነት ይህብ

ኣብ መንጎ ማእከላዊ መንግስትን ናይ ዞባታት ምምሕዳራትን ዝህሉ ናይ ስልጣን ምምቕራሕ፡ ተሓታትነት ዘለዎ ምስዝኸውን፡ ስልጣን ብዘይ ኣግባብ ናይ ምጥቃም፣ ናይ ምግባትን ምጭዋይን ሓደጋ ይንኪ እዩ። ኣብ ግዜ መሰጋገሪ እዋን፡ ብዙሓት ኮሚሽናት ክምስረታን፡ ንመሰጋገሪ እዋን ዝኾኑ ሕግታት ክጸድቁን ኣለዎም። ናይ መሰጋገሪ ኮሚሽን፡ ንወከልቲ ኣብ ዝግበር ምርጫ፡ ዘመናዊ ናይ መንነት መረጋገጺን መቋጻጸሪን ተክኖሎጂ ክጥቀም ኣለዎም። መሰጋገሪ መንግስቲ ኤርትራ፡ ብመሰጋገሪ ባይቶ ኤርትራ ዝተነድፈን ዝጸደቐን ናይ መሰጋገሪ ቻርተር ከማሓደር ኣለዎም። ብተወሳኺ፡ መሰጋገሪ ባይቶ ኤርትራ፡ ንተልእኾ መሰጋገሪ ኮሚሽንን ካልኣት ኮሚሽናትን ክሕንጽጽ፡ ክሕድስን፡ ክልውጥን ይኽእል። ተራ ናይ መሰጋገሪ ኮሚሽን፡ ንእዋን ቅዋማዊ ምሕደራ ባይታ ምንጻፍን፡ ካብ መሰጋገሪ መንግስቲ ናብ ቅዋማዊ መንግስቲ ዝግበር ናይ ስልጣን ምትሕልላፍ መስርሕ ምቕልጣፍን እዩ።

ሳልሳይ መድረኽ፡ ቅዋማዊ መንግስቲ ኤርትራ

ካብ መሰጋገሪ እዋን ናብ ቅዋማዊ እዋን ዝግበር ከይዲ ንመስርሕ ለውጢ ዝውስን ኣገዳሲ ነጥብ መቐይሮ እዩ። ናይ ምልካዊ ስርዓት ቅርስታት ዝዓቀቦም ዓባይቲ መሰናኸላት፡ ብልሽውና፣ ግዳማዊ ጽልዎታት፣ ምስ ናይ መሰጋገሪ እዋን ፍትሒ ዝተሓሓዙ ሕልኻልኻት፣ ደሞክራሲያዊ ባህልን ስነምግባራዊ ልምድታትን ዘይምህላው፣ ምስ ምትእምማንን ሃገራዊ ስነትን ዝተኣሳሰሩ ብድሆታት፣ ቁጠባዊ ጸገማት፣ ፖለቲካዊ ግርጭታትን ብዝተፈላለዩ ናይ ፖለቲካ ሓይልታት ዝፍጠሩ ዘይምርድዳድን፡ ገለ ካብቶም ንውጽኢት መስርሕ ለውጢ ዝውስኑ ኣጸቢቓም ክበድቲ ዝኾኑ ናይ መሰጋገሪ እዋን ብድሆታት እዮም። ናብ ቅዋማዊ ምሕደራ ንምስግጋር ዝግበር መስርሕ ምዕባትን ዘይምዕባትን፡ መንግስታውያን ኣካላት፣ በርጌሳውያንን ፖለቲካውያንን ማሕበራት፣ ነጻ መራኸቢ ብዙሓን፣ ኮሚሽናት፣ ናይ ብሔራት ትካላትን ህዝብን፣ ናይ መሰጋገሪ እዋን ብድሆታት ንምግባም ኣብ ዝገብርዎ ምትሕብባርን፡ ዓባይቲ ናይ ስልጣን ተዋሳኒቲ ንህዳሴ ኤርትራ ኣብ ዘለዎም ሓቀኛ ድልየትን ዝምርኮስ እዩ።

ቅዋማዊ መንግስቲ ኤርትራ ብሃገራዊ ቅዋም ከማሓደር፣ ናይ ምሕደራ ስርዓት፣ ምርጫታትን ስልጣን መንግስትን ድማ ኣብ ቅዋም ኤርትራ ዝተመሰረቱ ክኾኑ ኣለዎም። ኣብቲ ናይ መጀመርያ መድረኽ ቅዋማዊ መንግስቲ ናይ ገለ ኮሚሽናት ህላዌ ክቐጽል ይኽእል እዩ። መስርሕ ለውጢ ንምቕልጣፍውን ተወሰኸቲ ሓደስቲ ኮሚሽናት ድሕሪ መሰጋገሪ እዋን ክምስረታ ይኽእል እዩ። ቅዋም ኤርትራ ዝእዝዞ እንተዘይኮይኑ፡ ቅዋማዊ መንግስቲ ምስተመሰረተ ናይ መሰጋገሪ ኮሚሽን ህላዌ ክብቕዕ ኣለዎ።

ኣድላይቲ ክኾኑ ዝኽእሉ ኮሚሽናት

እዞም ዝሰዕቡ ኮሚሽናት ብግዝያዊ ፕረዚደንት ወይከአ ግዝያዊ ቀዳማይ ሚኒስተር ክሕጸዩን ብመሰጋገሪ ባይቶ ኤርትራ ክጸድቁን ይኽእሉ። ዋና ስራሕ ናይዞም ኮሚሽናት፡ ንዝተፈላለዩ ማሕበራውን ፖለቲካውን ብድሆታት ምፍታሕ፣ ናብ ዝተመርጸ ቅዋማዊ መንግስቲ ናይ ምስግጋር መስርሕ ምስላጥን፡ ኣድማዕቲ መንግስታውያን ትካላት ንምህናጽ ኣብ ዝግበር ጻዕሪ ምሕጋዝን ይኸውን። እዞም ኮሚሽናት ምስ መሰጋገሪ ፈጻሚ ኣካል ብቐረባ ሓቢሮም ክሰርሑን ተጻዋዕነቶም ንመሰጋገሪ ባይቶ ኤርትራ ክኸውንን ኣለዎም።

እዞም ኮሚሽናት፡ ክዕቀቡን ከማሓየሹን ዘለዎም ጸጋታትን ዝተረኸቡ ዓወታትን ክግንዘቡ ኣለዎም። ንትካላዊ ጉድለታት፣ ሃጻፋትን ሕጽረት ሓይሊ ሰብን ኣብ ግምት ብምእታው፡ ክሃርምዎ ዝደልዩ ሸቶታት ኣብ ክውንነት ዝተሞርኩሱ ክኾኑ ይግባእ። ኣድላይቲ ክኾኑ ዝኽእሉ ኮሚሽናትን ቤት ጽሕፈታትን እዞም ዝሰዕቡ እዮም።

1. ናይ ቅዋም ምምሕያሽን ምጽዳቕን ኮሚሽን
2. ናይ መሰጋገሪ ኮሚሽን
 - ሀ. ሕግታት ፖለቲካዊ ሰልፍታት
 - ለ. ሃገራዊ ምርጫ
 - ሐ. ዞባዊ ምርጫ
 - መ. ቤት ጽሕፈት ቆጸራ ህዝቢ
3. ናይ መሰጋገሪ ፍትሒ ኮሚሽን
 - ሀ. ሓቅን ዕርቅን
 - ለ. ምፍታሕ ግርጭታትን ተሓታትነትን
 - ሐ. ጽገና ስርዓተ-ፍትሒ
 - መ. ካሕሳ
4. ኮሚሽን ህዝባዊ ፖሊሲ
 - ሀ. ሕውዋት ቁጠባን ምዕባለን
 - ለ. ናይ ባንክን ፊናንሳዊን አገልግሎታት
 - ሐ. ንግድን ወፍርን
 - መ. ወደባትን ቀረጽን
 - ረ. ሕርሻን ተፈጥሮአዊ ጸጋታትን
 - ሰ. ትምህርቲ
 - ሸ. መሬት፣ መንበሪ ገዛውትን ህዝባዊ አገልግሎታትን
 - ቀ. ጽገና ክፍሊ ሃገራዊ ድሕነት
 - በ. ትሕተ-ቅርጺ ሃገር
 - ተ. ስነ-ጥበብን ስነ-ኪነትን
 - ፑ. ጽገና ስርዓተ-ጥዕና
 - ኀ. አገልግሎት ስድራ ቤታትን መንእሰያትን
 - ኘ. ጽገና ጉዳይ ሰራሕተኛታት
 - አ. ተሓላቕ ፍትሕን ቅኑዕ ምሕደራን
5. ኮሚሽን ዞባዊ ሰላም፣ ጸጥታን ምርግጋእን
 - ሀ. ጉዳይ ዶባት
 - ለ. ዞባውን አህጉራውን ቁጠባዊ ምትሕግጋዝ
6. ኮሚሽን ማሕበራዊ አገልግሎታት
 - ሀ. ምጥያሽን ናብ ሕብረተሰብ ምውህሃድን ስደተኛታት

- ለ. ምጥያሽን ናብ ሕብረተሰብ ምውህሃድን ወተሃደራት
- ሐ. ስንኩላን ሓርቦኛታት
- መ. ናይ ውሽጢ ተፋናቕልቲ
- ረ. ካብ ወጻኢ ዝምለሱ ዜጋታት
- ሰ. ሓገዝን ድሕሪ ሓደጋ/ድንገት ዝግበር ናይ ሕውየት ስራሕን